

Bevolkingsgroei en klimaatrechtvaardigheid

Position paper, ingestemd door de Algemene Ledenvergadering op 29-08-2020

Milieudefensie zet de komende jaren, conform het ABP, al haar middelen in voor een Eerlijke Omschakeling naar een klimaatrechtvaardige samenleving. Deze omschakeling is hard nodig om de kwaliteit van het leven op aarde voor de huidige én toekomstige generaties te behouden en waar nodig te verbeteren. Om dit mogelijk te maken moeten de structurele oorzaken van klimaatverandering worden aangepakt.

De uitputting van de hulpbronnen van de aarde en de nog steeds groeiende uitstoot van broeikasgassen wordt veroorzaakt door zowel de groeiende omvang van de wereldbevolking als van de stijgende materiële consumptie. Volgens een recent rapport¹ van het International Resource Panel over hulpbronnen en goederenstromen is echter de omvang van de materiële consumptie, en daarmee de vraag naar hulpbronnen, twee keer zo hard gestegen als de omvang van de wereldbevolking. Daarbij moeten we beseffen dat deze materiële consumptie vooral plaatsvindt in de rijkere landen; gemiddeld gebruiken de rijkste landen tien keer meer hulpbronnen dan de armste landen. Juist in deze landen loopt de bevolkingsgroei terug, terwijl tegelijkertijd de materiële consumptie en daarmee het beslag op hulpbronnen niet afneemt.

Het terugdringen van de materiële consumptie in deze rijke landen en de rijkere klassen in armere landen, door het identificeren en aanpakken van de drivers achter de op materiële groei gerichte economie, vinden wij daarom de meest effectieve manier om de uitputting van de Aarde tegen te gaan.

Voor de uitstoot van CO₂, de grootste oorzaak van klimaatverandering, is dat niet anders. Ongeveer 50 procent van uitstoot van CO₂ is afkomstig van slechts 10 procent van de wereldbevolking, die voornamelijk woont in de rijkere landen.² Waarbij vooral multinationale bedrijven de grootste vervuilers zijn. Wereldwijd nemen de honderd grootste bedrijven 70 procent van de CO₂-uitstoot voor hun rekening. In ons land zijn de tien grootste bedrijven samen verantwoordelijk voor ruim 50 procent van

1 <http://www.resourcepanel.org/reports/decoupling-natural-resource-use-andenvironmental-impacts-economic-growth>

2 Chancel & Pikketi, Carbon and inequality: From Kyoto to Paris, 2005. Zie ook de grafiek in dit artikel <https://www.theguardian.com/environment/2015/dec/02/worlds-richest-10-produce-half-of-global-carbon-emissions-says-oxfam>

de Nederlandse CO2-uitstoot.

Een effectieve én rechtvaardige oplossing van milieu- en klimaatproblemen begint daarom volgens Milieudefensie bij het aanpakken van deze grootste vervuilers. Op dit moment dragen echter niet zij, maar burgers en het midden en kleinbedrijf de kosten van het klimaatbeleid. Dat willen en gaan we met Eerlijk Omschakelen veranderen.

Vanuit het oogpunt van klimaatrechtvaardigheid vinden wij dat Nederland en de andere rijke landen voorop moeten lopen in het terugdringen van hun eigen klimaatvoetafdruk, de hoeveelheid uitstoot van broeikasgassen per inwoner. Momenteel wordt in de discussie over het tegengaan van klimaatverandering echter vaak gewezen op de groei in uitstoot van zuidelijke landen, waar de bevolkingsgroei groter is dan in de rijkere westerse landen. Omdat in een groot aantal van deze landen ook de materiële welvaart stijgt – voor veel mensen een positieve ontwikkeling – is het verleidelijk de oorzaak van de uitputting van de aarde en klimaatverandering daar te zoeken. Hierbij wordt vergeten dat het grootste deel van de Nederlandse uitstoot van broeikasgassen in grote delen van Afrika, Azië en Zuid-Amerika plaatsvindt. Het gaat om investeringen van Nederlandse financiële instellingen en bedrijven en onze consumptie van producten uit deze landen.

Milieudefensie vindt dat wij de verantwoordelijkheid hebben om ook deze uitstoot naar nul terug te brengen. Daarom willen we ook in deze landen stoppen met investeringen in klimaatschadelijke activiteiten. In plaats daarvan willen we middels kennisuitwisseling en technologie- en kapitaaloverdracht samen met hen werken aan de transitie naar een klimaatrechtvaardige samenleving.

In haar internationale programma's met de coalities Fair Green and Global (FGG) en Green Livelihood Alliance (GLA) – gefinancierd door het ministerie van Buitenlandse Zaken – werkt Milieudefensie samen met partners uit het Friends of the Earth-netwerk in de armste zuidelijke landen precies hieraan. Daarin gaat extra aandacht uit naar de gender impact van klimaatverandering en het versterken van de belangrijke rol van vrouwen als veranderkracht in de transitie naar een eerlijke klimaatvriendelijke samenleving.

Ons werk voor systeemverandering is dan ook nauw verbonden met het inzetten op de empowerment van vrouwen en het slechten van patriarchale onderdrukking. Het versterken van de economische, politieke, sociale en seksueel reproductieve rechten van vrouwen is cruciaal om het zelfbeschikkingsrecht van vrouwen te vergroten, wat er in de regel ook toe leidt dat vrouwen minder kinderen krijgen.

Door de nadruk te leggen op overbevolking als mede-oorzaak van klimaatverandering en andere ecologische degradatie bestaat het gevaar dat de verantwoordelijkheid voor het oplossen van het klimaatvraagstuk bij individuele vrouwen wordt gelegd. Hun 'vruchtbaarheid', of beter het beperken daarvan, wordt zo ingezet als instrument om een veel groter problemen op te lossen. Hoewel vrouwen, evenals mannen, een individuele verantwoordelijkheid hebben ten aanzien van onze ecologische omgeving, moeten vrouwen zelf de afweging kunnen maken hoeveel kinderen ze op deze Aarde willen grootbrengen. Dit zelfbeschikkingsrecht is niet overal gegarandeerd en daarom is dit een belangrijk programmapunt van Friends of the Earth. In landen waar vrouwen

dit zelfbeschikkingsrecht ontzegd wordt, is het aantal kinderen dat geboren wordt in de regel groter. Aanpakken van patriarchale onderdrukking is daarom een fundamenteel onderdeel van klimaatrechtvaardigheid, en daarom onderdeel van de campagnes en projecten van Milieudefensie en Friends of the Earth.

Mensen zijn in onze ogen niet het probleem maar onderdeel van de oplossing, zoals de slogan *People Power Now* van het Friends of the Earth-netwerk benadrukt. Uitgangspunt van een klimaatrechtvaardige samenleving is dat mensen zelf over hun leven en toekomst kunnen beschikken en daarvoor verantwoordelijkheid kúnnen nemen. Daarom ondersteunen we initiatieven die burgers wereldwijd nemen. De oplossingen die zij voorstaan zoals agro-ecologie, energievoöperaties, een economie gebaseerd op delen in plaats van bezit gaan ervan uit dat er genoeg is van alles voor iedereen. Voorwaarde is dat overheden hiertoe de randvoorwaarden bieden en we de lusten en lasten eerlijk delen. Dat noemen wij Eerlijk Omschakelen.